

Птащенко Л.О., доктор економічних наук, професор
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», Україна
ORCID ID is 0000-0002-4228-0421, E-mail: lianaptaschenko63@meta.ua

РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ: ДРАЙВЕРИ ТА ПРОТИРІЧЧЯ

Анотація. Проаналізовано послідовність державної політики щодо підтримки та стимулювання розвитку «зеленої» енергетики України. Зроблено висновок про існування протиріч в оцінюванні фахівцями перспектив розвитку альтернативної енергетики в Україні та наслідків для національної економіки. Підкреслено, що розроблення та реалізація енергетичної стратегії на основі розвитку «зеленої» енергетики призведе до очікуваного ефекту лише за проведення обґрунтованих, прогнозованих реформ, здатних гармонізувати з пріоритетними напрямками розвитку України у соціальній, адміністративній, трудовій, житлово-комунальній та інших сферах національного господарства.

Ключові слова: енергоефективність, «зелений» тариф, національна економіка, альтернативні джерела енергії, енергоресурси.

Ptashchenko Liana, Doctor of Economics, Professor of National University
«Yuri Kondratyuk poltava polytechnic», Ukraine
ORCID ID is 0000-0002-4228-0421
E-mail: lianaptaschenko63@meta.ua

DEVELOPMENT OF GREEN ENERGY IN UKRAINE: DRIVERS AND CONTRADICTIONS

Abstract. The sequence of the state policy on support and stimulation of development of «green» energy of Ukraine is analyzed. It is concluded that there are contradictions in the assessment by experts of the prospects for the development of alternative energy in Ukraine and the consequences for the national economy. It is emphasized that the development and implementation of energy strategy based on the development of «green» energy will lead to the expected effect only if reasonable, predictable reforms can harmonize with the priority areas of Ukraine in social, administrative, labor, housing and communal services in other sectors of the economy.

Key words: energy efficiency, «green» tariff, national economy, alternative energy sources, energy resources.

Світові тенденції структури енергетичних ринків свідчать про наявність якісних змін, котрі є актуальними та стають факторами нової геополітичної та гео економічної реструктуризації світу. Так, у багатьох країнах сформовані й реалізуються заходи, спрямовані на підвищення енергоефективності та стимулювання процесів енергозбереження.

Особливо це стосується енергозалежних країн, котрі стикаються з жорсткими ціновими умовами на енергоресурси, що підриває національні економіки. Іноді умови носять неціновий характер, але стосуються економічних чи соціальних питань енергозалежної країни, що в сукупності може негативно вплинути на конкурентоспроможність національної економіки в цілому. Це змушує уряди таких

країн розв'язувати проблеми конкурентоспроможності власного продукту на світових ринках, створювати стимули для розвитку енергозберігаючих технологій, активізувати політику розвитку й підтримки альтернативних джерел енергії.

Але при активізації державної політики щодо підтримки та стимулювання розвитку альтернативної енергетики можуть виникнути низка проблем економічного й соціального характеру. Це, зокрема, стосується України.

Аналіз наукових і фахових публікацій дозволив дійти висновку про існування декількох протилежних думок щодо перспектив розвитку альтернативної енергетики в Україні та наслідків для національної економіки. Хоча більшість науковців і фахівців погоджуються з існуванням проблеми вичерпності запасів та тріадним орієнтиром політики в галузі енергоефективності: – національна конкурентоспроможність та економічний розвиток – енергетична безпека – екологічна безпека. Оскільки енергоресурси займають важливі позиції для поліпшення якості життя та конкурентоспроможності національної економіки країни, пріоритетними завданнями для всього світового співтовариства є забезпечення ефективного, надійного й екологічно безпечного енергопостачання за цінами, адекватними принципам економіки ринкового типу.

Прихильники позитивних аспектів розвитку «зеленої» енергетики дотримуються думки, що запроваджений у 2008 році зелений тариф мав би стати драйвером для розвитку виробництва електроенергії з відновлювальних джерел, оскільки на підтримку виробників зеленої енергетики держава взяла зобов'язання купувати всю генеровану з відновлювальних джерел енергію за високим фіксованим тарифом до 2030 року. Вони підкреслюють позитивні результати такої політики: за даними Національної комісії з регулювання енергетики та комунальних послуг, потужність усіх об'єктів генерації з відновлюваних джерел (ВДЕ) за останній рік збільшилася майже втричі, і на початок 2020 року склала 6,38 ГВт [1]. Акцент робиться на тому, що розвиток чистої енергетики з відновлюваних джерел – це пріоритет багатьох країн сьогодні. За десять років потужність встановлених сонячних станцій у світі зросла з 15 до 500 ГВт, а вітряних – зі 120 до 590 ГВт. У країнах Європейського Союзу планують перейти на 20% споживання зеленої електроенергії до кінця 2020 року та на 32% до 2030.

Стосовно українських реалій зазначимо, що не всі зобов'язання щодо підтримки виробників енергії з альтернативних джерел, держава виконує. Як зазначає голова «Української вітроенергетичної асоціації» Конеченков А., з 2020 року і впродовж 20 наступних років держава купуватиме «зелену» електроенергію лише в того інвестора, який запропонує найнижчий тариф на аукціоні через систему ProZorro. При цьому встановлюється граничний розмір аукціонної ціни на рівні «зеленого» тарифу: цінова пропозиція учасника аукціону не зможе перевищувати чинний «зелений» тариф, який з 1 січня 2020 року має зазнати суттєвих змін [2]. Це положення підкріплено змінами до цілої низки законів, які регулюють ринок альтернативної енергетики. Основні поправки містяться в законопроекті «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії».

Така державна позиція, на наш погляд, є логічною з огляду на світові тенденції розвитку ринків альтернативної енергетики. Сьогодні в Україні частка енергії з відновлюваних джерел (ВДЕ) становить біля 2% всієї генерації, а її вартість – приблизно 9% обороту на ринку електроенергії. Диспропорція між виробництвом і фінансовим навантаженням спричинена тим, що зелений тариф формується в прив'язці до євро. Цей тариф є одним з найвищих у Європі. Позитивним драйвером розвитку ринку альтернативної енергетики може стати напрацьований урядом України законопроект, яким передбачено включення у витрати вуглемісткості на одиницю енергії. Кошти, які від цього планується отримати, будуть спрямовуватися на

енергоефективність, термомодернізацію та оновлення технологічних процесів [3].

Песимісти ж вважають, що в Україні політика розвитку альтернативної енергетики в перспективі зазнає краху. Вони прогнозують, що найближче десятиріччя реальність виявиться для України жорстокою – отримані результати принципово різнитимуться від очікуваних. Якщо, наприклад, країни Європи, котрі обрали «зелену» енергетику, покращили екологію та отримали вдосталь електроенергії за низькими тарифами, то Україна, практично, знищить свій економічний потенціал, не одержавши натомість навіть чистого повітря. Це спричинене тим, що Нацкомісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг не зможе вплинути на зниження «зелених» тарифів [4].

На подібні роздуми фахівців, ймовірно, наштовхнули спроби уряду припинити роботу атомної енергетики, продукт якої значно дешевший, ніж «зелений». В умовах затяжної кризи в національній економіці України, яка до того ж загострюється в результаті карантину, такі заходи можуть посилити соціальну напругу в українському суспільстві. Національна економіка може зазнати багатомільярдних втрат на виплату «зелених» тарифів і компенсацію збитків від банкрутства атомної енергетики. В кінцевому результаті постраждають споживачі енергії – від населення до підприємств та цілих галузей економіки, особливо з високим рівнем енергоспоживання (металургія, машинобудування, виробництво будівельної продукції тощо). Враховуючи світові тенденції переходу на альтернативні джерела енергії, позитивно можна оцінити бажання українського уряду збільшити використання відновлюваних джерел енергії в Україні до 2035 року до 25% від обсягів загального первинного постачання енергії, що задекларовано в енергетичній стратегії «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність». Але запроваджувати заходи щодо заміни традиційних і дешевих джерел енергії на «зелену» варто обґрунтовано, з урахуванням економічного стану національного господарства та ймовірних наслідків для національної економіки, спричинених змінами в енергетичному балансі України.

Розроблення та реалізація енергетичної стратегії призведе до очікуваного ефекту лише за проведення обґрунтованих, прогнозованих реформ, здатних гармонізувати з пріоритетними напрямками розвитку України у соціальній, адміністративній, трудовій, житлово-комунальній на інших сферах національного господарства.

Література

1. *Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Офіційний сайт: <http://www.nerc.gov.ua>.*
2. *Зелена енергетика. Як застрибнути в останній вагон? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://glavcom.ua/interviews/zelena-energetika>.*
3. *Енергоефективність – мультиплікатор розвитку...[Електронний ресурс]. – Режим доступу: tre.kmu.gov.ua › [minugol](#) › [control](#) › [publish](#) › [article](#)*
4. *Біля розбитих ночов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/03/13/645847/>*